

УДК 159.98

Поліна Дмитрівна ПЕРЕСАДА,

студентка 3 курсу соціально-психологічного факультету
Національного університету цивільного захисту України (м. Харків);

Тетяна Василівна СЕЛЮКОВА,

старший викладач кафедри психології діяльності в особливих умовах
Національного університету цивільного захисту України (м. Харків)

ORCID:<http://orcid.org/0000-0001-9038-2775>

ОСОБЛИВОСТІ СМИСЛОВОЇ СФЕРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ НАВЧАННЯ

У роботі представлено теоретичний аналіз стану вітчизняних та зарубіжних поглядів психологів у галузі досліджень смислової сфери особистості. Аналізуються особливості смислової сфери студентів на різних етапах навчання в закладах вищої освіти.

***Ключові слова:** смислова сфера, етапи навчання, сенсожиттєві орієнтації.*

Трансформації, які відбуваються в суспільстві, накладають свій відбиток як на особистість, так і на вимоги до її розвитку, в тому числі і на її професіоналізм в тій чи іншій сфері діяльності. Професіоналізація студентів в закладах вищої освіти та їхня майбутня професійна діяльність залежить від смислової сфери особистості. Період навчання в закладах вищої освіти співпадає з етапом вирішення смисложиттєвих питань, пошуку та визначення особистісних смислів, ціннісних орієнтацій, які мають для молодих людей особливу актуальність в процесі особистісного і професійного самовизначення, в процесі проектування індивідуального життєвого шляху. Смислова сфера формується в процесі індивідуального життя людини. З огляду на те, що студентський вік є важливим етапом розвитку, завдання закладів вищої освіти не тільки формувати компетентного фахівця, а й сприяти становленню моральної особистості, здатної осягати сенс життя і цінувати його [1, с. 28].

Проблематику смислової сфери особистості займалися О.Г. Асмолов, Б.С. Братусь, О.В. Дробот, Б.В. Зейгарник, Д.О. Леонтьєв, О.М. Леонтьєв, С.С. Митрофанова, С.Л. Рубінштейн, В.В. Столін, А. Ф. Федоренко та інші. Смислову сферу особистості студентів досліджували Н.В. Богданович, С.Ю. Боровиков, О.В.Голець, С.С. Гусаківська, Н.В. Маркіна, О.В. Москаленко, А.В. Очеретяний, С.Є. Сосніхіна, О.В. Трухан, Н.Ю. Чижо, В.В. Столін та інші дослідники [2, с.12].

Метою роботи є вивчення особливостей смислової сфери студентської молоді на різних етапах навчання. В дослідженні брали участь студенти соціально-психологічного факультету Національного університету цивільного захисту України та інших університетів м. Харкова, які перебувають на різних етапах навчання. Загальна вибірка досліджуваних складала 80 респондентів. В дослідженні були використані наступні методики: тест смисложиттєвих орієнтацій (Д.О. Леонт'єв); методика «Система життєвих смислів» (В.Ю. Котляков).

За допомогою методики Котлякова В. Ю., ми розподілили учасників на 2 дослідницькі групи: група №1 – респонденти з високим рівнем життєвих смислів (42 особи) та група №2 – респонденти з низьким рівнем життєвих смислів (28 осіб). Особи із високим рівнем життєвих смислів мають потребу отримувати задоволення від життя, бути щасливими і насолоджуватися усім розмаїттям доступних людині емоцій та відчуттів. Особи з низьким рівнем життєвих смислів мають низьку потребу пізнавати життя, розбиратися в протиріччях навколишнього світу та власної особистості, шукати сенс і причини того, що відбувається.

Для визначення джерел сенсу життя використовувався тест «Сенсожиттєві орієнтації» Д. О. Леонт'єва.

Представлені результати вказують на те, що сенсожиттєві орієнтації студентів істотно розрізняються за наступними параметрами (шкалами):

За шкалою «Мета в житті» показники вищі у групі №1 (респонденти з високим рівнем життєвих смислів) і складають 31,2 бали, ніж у групі №2 (з низьким рівнем життєвих смислів) – середнє значення 26,4 бали. Згідно математичної обробки даних рівень статистичної значущості розбіжностей між групами за критерієм Фішера знаходиться на рівні значущості $p \leq 0,05$. Ця орієнтація для респондентів першої групи пов'язана з наявністю цілей в майбутньому, які надають життю осмисленість, спрямованість і тимчасову перспективу, але вони можуть мати плани, що не підтримують реальної опори в сьогоденні і не підкріплюються особистою відповідальністю за їх реалізацію.

За шкалою «Процес життя» так само показники вищі у групі досліджуваних з високим рівнем життєвих смислів, тобто в групі №1 показники складають 29,2 бали, а у групі №2 – 23,3 бали ($p \leq 0,05$). Це вказує на те, що респонденти з високим рівнем життєвих смислів сприймають сам процес свого життя як цікавий, наповнений зміст. Такі люди живуть сьогоденням.

За шкалою «Результативність життя» показники також вищі у групі досліджуваних №1 (респонденти з високим рівнем життєвих смислів) в порівнянні з респондентами другої групи (відповідно – 26,4 бали та 23 бала, $p \leq 0,05$). Основні цінності життєвої орієнтації цього типу – відчуття того, що життя продуктивне і його прожита частина була завжди осмислена. Людина проживає своє життя, але минуле, теперішнє та майбутнє, нерозривно і в цілому, надає сенс її життю.

За шкалами «Локус контролю – Я» та «Локус контролю – життя» значущих розбіжностей між групами з високими та низькими показниками життєвих смислів не виявлено.

Таким чином, приведені дослідження свідчать про те, що у студентській молоді переважає націленість на задоволення потреб у спілкуванні з людьми, в переживанні емоцій, пов'язаних із спілкуванням, у необхідності причетності до життя інших людей. Більшість студентської молоді в процесі навчання має задоволення від життя, оцінює себе із високим становищем у суспільстві, має впевненість в побудові свого життя відповідно своїх цілей і уявлень про її сенс. За результатами дослідження можна стверджувати, що студенти з високим рівнем життєвих смислів більш впевнені у контролі свого життя, у прийнятті рішень, у розумінні своїх цілей та задач і уявлень про сенс життя. А особи з низьким рівнем – навпаки: вони впевнені у том, що їх життя не піддається свідомому контролю, не вірять в свої сили контролювати події власного життя і надають неповноцінний сенс своєму життю та своїм цілям.

Список бібліографічних посилань

1. Леонтьев Д. А. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности. М.: Смысл, 2007. 511 с.
2. Столин В. В. Личностный смысл: строение и форма существования в сознании. Вестник МГУ. Сер. 14. Психология. 1982. № 3. 40 с.

The paper presents a theoretical analysis of the state of domestic and foreign psychologists in the field of research of the semantic sphere of personality. The peculiarities of the semantic sphere of students at different stages of education in higher education institutions are analyzed.

Key words: *semantic sphere, stages of learning, meaning-life orientations.*

УДК 159.9

Яна Сергіївна ПОНОМАРЕНКО,

Харківський національний університет внутрішніх справ,
доцент кафедри соціології та психології факультету №6,
кандидат психологічних наук
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3374-3930>

ТИПОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО: ЕМПІРИЧНІ НАПРАЦЮВАННЯ

Здійснено теоретичний огляд наукових праць в царині психології в контексті вивчення типологічних особливостей особистості. Представлені відомі типології особистості поліцейських у працях зарубіжних вчених. Емпірично встановлені типологічні